

Alleen voor blanken

Het hoofd van de school blijft voor Promise staan. Hij kijkt vriendelijk, maar ook streng, alsof hij geen goede boodschap heeft. Promise houdt zijn adem in. Zijn vrienden rennen al weg. Het wordt stiller om hen heen.

‘Je schoolgeld is nog niet betaald’, zegt het schoolhoofd.

Moet hij nu van school af? En hoe zit het met z’n broertje en zusje?

Maar het schoolhoofd legt zijn hand op de schouder van Promise. ‘Luister, ik begrijp het wel. Ik heb ook vijf neefjes en nichtjes die bij mij wonen. Soms gaat het niet. Ik weet dat je nog maar 14 bent. Ik wil het schoolgeld wel even vergeten, maar je moet wel het uniform dragen. En de schoenen. Dat geldt ook voor je broertje en zusje, begrijp je?’

Promise knikt. Hij voelt de spanning in z’n buik. Hij durft niet op te kijken, maar blijft staren naar zijn plastic slippers. Het schoolhoofd knikt hem nog een keer vriendelijk toe en draait zich dan om. Promise wacht tot hij in de school is verdwenen, voordat ook hij zich omdraait. Wat zal moeder zeggen?

Hij loopt stevig door naar huis en vraagt zich af wat hem te wachten staat. Het eerste wat hij hoort, is het hoesten van zijn moeder. ‘*Sawubona*⁵. Hallo, mama. Ben je niet naar je werk gegaan vandaag?’ vraagt hij.

⁵ Hallo (Zulu, taal die gesproken wordt in Zuid-Afrika)

Ze schudt haar hoofd. Het is alweer een maand geleden dat ze naar haar werk ging. Ze is verpleegster in het ziekenhuis. Gisteren dacht hij nog dat ze beter aan het worden was. Vandaag is hij daar niet meer zo zeker van.

‘Hoe was het op school?’ vraagt ze hem.

Promise staart naar beneden, naar de betonnen vloer. Moet hij haar vertellen over het gesprekje met het schoolhoofd? Misschien maakt het haar alleen maar overstuur. Ze is al zo lang ziek en verkouden. Waarom wordt ze maar niet beter?

‘Prima,’ zegt hij, ‘ik zat te denken ...’

Moeder draait zich om en hoest in haar handen. Ze loopt naar de emmer met water aan de andere kant van de kamer en schenkt er wat van in een kom, om het bloed weg te spoelen. Ze denkt zeker dat hij het niet ziet.

‘Ja?’ vraagt ze.

Promise kijkt haar niet aan. Hij kan haar toch niet vertellen wat er vandaag op school gebeurd is? Ze heeft genoeg problemen.

‘Wat is er aan de hand, Promise?’ vraagt ze.

Hij slikt even. Ze heeft hem altijd gauw door. Ze lijken niet voor niets op elkaar. Wanneer hij haar aankijkt, ziet hij zijn eigen angst weerspiegeld in haar ogen. In plaats van antwoord te geven, vraagt hij: ‘En jij, wat vertel jij me niet?’

Opeens worden ze beiden stil. Ze gaan allebei wat doen. Een sok oprapen, een deken opvouwen en op de stapel in de hoek leggen, een kip de kamer uitwerken. Ze spreken eigenlijk nauwelijks over zijn vader, die drie jaar geleden overleden is. Hij heeft jaren in de mijn gewerkt. Toen hij ziek werd, zei men dat zijn hoest door de mijnen veroorzaakt was. Maar hij is niet aan dat hoesten overleden. Daar is Promise toch wel zeker van.

Zijn buik verkrampst en hij voelt dat hoofdpijn komt opzetten. Hij kijkt naar zijn handen, ze beven. Het liefst wil hij weggrennen uit het huis, en doorgaan met rennen totdat hij niet meer kan.

Ze zeggen allebei een tijdje niets, totdat moeder de stilte door-

breekt. ‘Wat je nu aan hebt, past je veel beter dan je uniform. Dat is ondertussen veel te klein voor jou geworden.’

‘Ja, ik zat er net aan te denken om mijn uniform aan More te geven. Het is nog te groot voor hem, maar het is in ieder geval beter dan wat hij nu aanheeft.’ More is nu 12 jaar oud. Eigenlijk heet hij More Blessing⁶, maar iedereen noemt hem More. Aangezien zijn kleine zusje, Happiness⁷, nauwelijks groeit de laatste tijd, past haar uniform haar nog wel. Ze is nog maar 10 jaar.

Promise rent het huis uit. Hij schiet snel de weg op tussen het blok van de tweekamerhuisjes waar zij wonen en eenzelfde rij betonnen blokken aan de overkant. Hij trapt naar een haan die op het pad in de weg loopt.

‘Hé Promise!’ Zijn vriend Leo roept hem. ‘Wacht even, man. Waar ga jij ineens zo snel naar toe?’

Promise staat even uit te hijgen en schudt zijn hoofd. Dan kijkt hij zijn vriend aan en ziet aan zijn blik dat hij zich zorgen maakt. ‘Met mij is alles goed. *Kunjani*⁸? Hoe gaat het met jou? Alles in orde?’ Zaterdag is de moeder van Leo begraven. Sinds die tijd heeft hij zijn vriend niet meer gezien.

‘Ja, best,’ zegt Leo, ‘kom, laten we de toeristen gaan opzoeken.’ Ze lopen langs een koe en schoppen tegen een plastic zak met bierflesjes op de hoek. Al snel komen er drie andere jongens bij en nemen ze een taxibusje naar de stad.

Ze stappen uit op de boulevard en wandelen langs een groep Duits- en Japanssprekende toeristen. Promise heeft een paar woorden opgepikt tijdens eerdere bezoeken aan het strand. ‘*Wechsel*⁹? *Wechsel*?’ roept hij hen na, in de hoop dat iemand wat geld wil wisselen voor Zuid-Afrikaanse rands¹⁰.

⁶ Meer zegen

⁷ Geluk

⁸ Hoe gaat het? (Zulu)

⁹ Wisselen (Duits)

¹⁰ Munteenheid van Zuid-Afrika

‘Mooi, dit lijkt me een goede plek’, zegt Leo. Ze staan op de hoek van een straat, met het strand achter hen en een parkeerplaats recht voor hen. Aan de linkerkant is een lange rij van kleine kraampjes waar handgeweven manden, kleine stenen standbeeldjes en uit hout gesneden olifanten en giraffen verkocht worden. Het is een perfecte omgeving om zakken te rollen. Een paar jongens zijn er al mee bezig.

Promise neuriet wat, om Leo en de anderen op gang te krijgen. Dan beginnen ze te zingen. Andere groepen die Promise kent, nemen muziek mee; ze spelen cd’s af op grote gettoblasteren. Maar Promise en zijn groep zingen op eigen kracht, zonder de hulp van cd’s of instrumenten.

Ze zijn ermee begonnen als grap op school, toen Promise de ouderwetse Zuid-Afrikaanse koorliederen, die ze allemaal op school en in de kerk geleerd hebben, op zijn eigen manier bewerkte. Hij veranderde de tekst hier en daar, gaf de liederen een hip-hopdeuntje en bedacht wat danspassen.

Nu krijgen ze het altijd wel voor elkaar dat er een groep van tien, twintig mensen blijft kijken naar hun zang en dans. Of ze allemaal ook een paar rand geven als Leo ieder kwartier met de pet rond gaat, moeten ze afwachten. Op sommige dagen brengen ze genoeg geld bijeen om voor ieder wat fruit te kopen. Andere dagen is er genoeg om iets behoorlijks, een halve kip of zo, te kopen om mee naar huis te nemen.

Vandaag blijven veel mensen kijken. Ze stampen en ze klappen. Promise zingt met een heel lage stem een tekst die hij juist de vorige avond bedacht heeft.

*‘Het zijn niet de sterren,
't is de zee die ik hoor.
Ik lach nu dan wel,
maar ik weet niet waarvoor.’*

Hij draait op z’n linkervoet, doet een flikflak, één, twee keer, en komt vlak voor een blanke vrouw uit, met twee kinderen aan haar

zijde. Hij glimlacht naar de kinderen en zij lachen terug.

Promise doet een paar stappen terug. Een aantal mensen klapt. Hij kijkt naar links, naar de zee, doet nog één flikflak en dan ineens: pats! Hij voelt een dreun recht in z'n maag en zakt door z'n knieën. Wanneer hij opkijkt, ziet hij een blanke jongen met een surfplank weglopen.

'Sorry', fluistert de jongen. Hij heeft een groot, geel horloge om, dat de zon precies in de ogen van Promise laat weerkaatsen.

Leo rent naar Promise en helpt hem overeind. 'Gaat het een beetje? Dat joch en z'n vader liepen net langs toen jij je laatste sprong maakte. Ik zag het zo voor mijn ogen gebeuren. De vader riep de jongen, hij draaide zich om en jij kreeg de punt van zijn surfplank in je maag. Ik denk dat het een ongelu...'

Leo wordt overstemd door de vader, die zich half omgedraaid heeft en met harde stem tegen zijn zoon praat. 'Kan me niet schelen. Hij stond in de weg! Er was een tijd dat zwarten niet eens op het strand mochten komen. "Alleen voor blanken!"'

'Man!' Leo's gezicht vertrekt van woede. Promise komt overeind. De menigte verspreidt zich. Hij kijkt nog even zoekend rond om de twee kinderen te vinden. De angst van de moeder weerspiegelt zich in hun ogen, terwijl ze haar kinderen snel weg sleurt.

Sterren in de zee

De volgende morgen brengt Promise More en kleine Happiness naar school. Met een half oor luistert hij naar hun gebabbel. Hij heeft ervoor gezorgd dat ze beiden wat fruit bij zich hebben, voor tussen de middag.

‘Hé More,’ zegt hij, ‘denk je eraan het stof van je schoenen te vegen, voordat je de school binnen gaat?’ Gek genoeg is het hem eigenlijk nooit eerder opgevallen hoe stoffig de schoenen worden, onderweg naar school.

‘Niets voor mij’, zegt More lachend tegen Happiness. Promise schudt zijn hoofd en probeert te volgen waar de kinderen het over hebben.

‘Het is ook niets voor mij,’ zegt Happiness, ‘nog voor geen goud wil ik een politicus worden, ha!’

‘Willen jullie politici worden?’ vraagt Promise.

‘Nooit!’ roepen de twee gelijktijdig.

‘Weet je dan wel wat een politicus is?’

Happiness kijkt naar haar voeten en schudt haar hoofd. Ze kijkt zijdelings naar hem op met ondeugende ogen. De strikjes die moeder vanmorgen ingevlochten heeft, dansen op en neer met haar bewegingen.

‘Weet je het nog, gisteravond?’ zegt ze.

Ze hebben het nog steeds over de vraag die moeder gisteravond gesteld heeft: ‘Wat ga je doen als je groot ben?’

Gisteravond wist Promise niet wat hij daarop moest antwoorden, maar More wist het direct. ‘Ik wil hard leren en dokter worden.’ Er

was een stilte gevallen en Promise en zijn moeder keken elkaar aan, om daarna weer snel van elkaar weg te kijken.

Happiness had gezegd: 'Dan word ik een verpleegster, net als mama.'

'Nee', corrigeerde More haar. 'In het nieuwe Zuid-Afrika kun jij dokter worden, als je dat wilt.'

Maar tot hun verbazing barstte Happiness in tranen uit en zei: 'Ik wil geen dokter zijn. Ik wil een verpleegster zijn, net als mama!' Ze hadden er met z'n allen om moeten lachen.

'Dus je weet nog steeds zeker dat je later verpleegster wilt worden? Wat zou je echt het liefst willen zijn?' vraagt Promise haar.

Ze kijkt hem weer zo ondeugend aan en zegt met een knipoog: 'Ik wil het liefst een klein meisje zijn!' Ze slaakt een kreet en rent naar haar vrienden, onderwijl zwaaiend naar Promise.

Hij kijkt even naar More. More draagt de te grote schoenen en de te grote korte broek en het te grote overhemd en de te grote schooltas van Promise. 'Alles wat je aan hebt, is eigenlijk te groot voor jou', mompelt Promise.

More knikt. 'Dat is ook de bedoeling', zegt hij op serieuze toon. Promise loopt met More naar de andere kant van het gebouw. More knikt bedachtzaam, hij frons zijn wenkbrauwen, waardoor hij ouder lijkt dan hij eigenlijk is. 'Zo is het tenminste duidelijk dat ik kan groeien, vind je niet?'

Promise moet lachen. Maar eigenlijk zit hem wel iets dwars. Het is niet makkelijk om naar school te gaan, terwijl hij zelf niet naar binnen mag. Hij wil zijn klasgenoten mijden, voorkomen dat hij zijn vrienden en de meisjes van zijn leeftijd tegen het lijf loopt. Hij ging altijd graag naar school, alleen al om af en toe naar de meisjes te kunnen kijken. Hij heeft ze nog nooit aangesproken, maar zag hoe ze soms om zich heen keken als ze in een groepje stonden te praten. Soms lieten ze hun blik op hem vallen. Maar vanmorgen vermijdt hij de plek waar zijn klasgenoten meestal te vinden zijn en blijft hij wat langer dan gewoonlijk bij More.

‘More, meende jij het echt toen je gisteravond zei dat je dokter wilde worden?’ vraagt hij.

‘Absoluut. Mama weet ervan. Ik heb het al met haar besproken.’

‘Ja, dat weet ik. En ze is er zo van overtuigd dat jij het echt wilt, dat ze het tot haar eigen hartenwens gemaakt heeft.’

‘Zei ze dat echt?’

‘Ja.’

‘Promise, ik moet vandaag echt een voldoende halen. Wil jij de tafels nog één keer overhoren?’

Promise strijkt hem door zijn haar. ‘Jij maakt je veel te druk, ventje.’

Promise loopt weg van school, zonder te weten waar hij naartoe gaat. Hij is zo lang mogelijk blijven hangen, en heeft More nagekeken toen hij het schoolgebouw binnen liep, in z'n veel te grote alles. En nu, wat gaat hij de rest van de dag doen? Leo en de andere jongens slapen nog, na het feest van gisteravond, of misschien slenteren ze een beetje door de straten. Promise wil niet betrokken raken in dat gedoe van drugs verkopen, waar sommige jongens mee bezig zijn. Tja, ze verdienen wel geld, maar daar zit geen toekomst in. Stel je voor dat hij opgepakt wordt. Wie zorgt er dan voor More, Happiness en zijn moeder?

Hij besluit zijn voeten te volgen, de stad in. Hij loopt en loopt, zonder oog te hebben voor alles om hem heen, zonder te zien waar hij is. Hij stopt bij het strand.

Zijn voeten voelen moe aan, dus gaat hij even in het zand zitten. Zijn gedachten zijn bij zijn lege maag en bij de school, waar hij nu niet meer naartoe kan gaan. Geen huiswerk meer, geen saaie leraar meer, geen werkstukken meer. Hij probeert zichzelf ervan te overtuigen dat er ook voordelen aan zitten, dat hij van school af is. Maar eigenlijk gaat hij het liefst wél naar school. Er is maar één ding nóg belangrijker voor hem: ervoor zorgen dat More en Happiness wél naar school kunnen gaan, wat er ook gebeurt.

Hij staart in de golven. Hoe de omstandigheden ook zijn, zijn broertje en zusje moeten de opleiding van hun keuze kunnen volgen. Hij zou er zelfs voor willen stelen, om ervoor te zorgen dat ze uniformen, schoenen en eten hebben. Maar er moet toch een betere manier zijn?

Hij kijkt naar de zee, met samengeknepen ogen tegen het felle zonlicht. Vroeger, toen hij nog een kleine jongen was, nam zijn vader hem op de schouders. Hij wees naar het flikkerende licht op de dansende golven. 'Kijk, Promise, zie je al die lichtjes op de golven? Ze zijn ontelbaar, net als de sterren!'

Misschien is zijn vader daarboven, ergens tussen die lichtjes. Misschien kan hij Promise nog horen en geeft hij nog om hem, ook al kan hij zijn vader nu niet langer zien of zijn armen om zich heen voelen. Ook al hoort hij hem zijn naam niet meer roepen.

Hij kijkt naar beneden. Tussen zijn voeten steekt een schelp uit het zand. Hij raapt hem op en neemt hem in zijn hand. De schelp heeft de vorm van een kleine ster, klein genoeg om in zijn hand te passen. Hij houdt hem tegen zijn oor en luistert naar het geluid van de golven. Dan ziet hij het kleine ronde gat aan de zijkant. Uit zijn shirt trekt hij een stukje draad, lang genoeg om er een ketting van te maken; hij haalt de draad door het gat en bindt de ketting vast rond zijn hals.

Zijn aandacht wordt getrokken door iets dat beweegt op de golven. Hij staat op en loopt naar het water toe. Het lijkt wel een zeehond. Misschien is het wel een haai! De haaiennetten die voor de kust geplaatst zijn om de haaien tegen te houden, gaan weleens kapot tijdens een storm. Dan kunnen de grote witte haaien dicht bij het strand komen. Hij heeft nog nooit een haai gezien, maar in zijn gedachten zijn haaien groot en donker van kleur, precies zoals datgene wat hij net gezien heeft, tussen die twee golven in.

Het is een surfer. Niet zomaar een surfer, deze vent weet wat hij doet. Hij knielt op zijn surfplank en precies op het goede moment springt hij op. Hij leunt naar rechts, hij leunt naar links, en de

plank schiet naar de onderkant, dan weer naar de bovenkant van de golf, totdat hij de tunnel van de golf vindt en er recht in duikt, om aan het einde ervan weer met opgeheven handen er uit te komen. Vanaf het strand kan Promise de man horen lachen. De man steekt zijn hand op, alsof hij de zee wil bedanken.

Promise kijkt het strand af. Er is geen mens te zien. Het is ook nog te vroeg. De meeste mensen werken, slapen, of ... zitten op school. Hij stopt op de plek waar de man het water uit zal komen. Het is alsof zijn voeten dat besloten hebben.

De surfer sleept zijn surfplank door het bruisende water en doet de rits van zijn wetsuit open. 'Hallo daar', glimlacht hij. Hij ziet er oud uit, zijn door de zon gebruide gezicht zit vol rimpels, maar het is toch moeilijk om zijn leeftijd te schatten, omdat ook weer en wind hun sporen nagelaten hebben. 'Zag je dat?' vraagt hij.

'Ja, ik zag het', zegt Promise. 'Zoiets heb ik nooit eerder gezien. Je moet eigenlijk publiek hebben bij zulke stunts.'

De surfer lacht. 'Vroeger had ik publiek.' Hij kijkt het strand af van links naar rechts. 'Zo te zien ben jij vandaag mijn publiek.'

'Wat voor publiek had je vroeger?' vraagt Promise.

In plaats van hem antwoord te geven, vraagt de man: 'Hé, wil jij een kop thee hebben? Het staat net klaar, achter in de surfwinkel. Dat is wel het minste wat ik kan doen voor mijn publiek.'

Nog nooit heeft hij een blanke ontmoet die hem uitnodigt voor een kop thee, en al helemaal niet eentje die tegen hem praat zoals deze man. Iemand die je aankijkt en met je lacht.

'Graag, waarom niet?' zegt Promise. Hij heeft vandaag toch niets beters te doen.

Ze lopen het strand af in de richting van een houten keet, ongeveer zo groot als een garage, met een groot bord waarop staat: 'Ben's Surfschool'.

'Dat ben ik', zegt de man, wijzend naar het bord. 'Ik heet Ben.' Hij steekt z'n hand uit naar Promise. Promise schudt zijn hand. Ben